АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ ИЖТИМОИЙ ФУНКЦИЯСИ

Шахзод Хайитбоев
Жиззах шаҳридаги Самбҳрам университети талабаси

Аннотация. *Мазкур илмий мақолада бугунги кунда замонавий ахборот технологияларнинг ривожланиши, замонавий талаблар ва эҳтиёжлар асосида иқтисодий, ижтимоий ва бошқа турдаги илмий тадқиқотларни рағбатлантириши, уларни амалий натижадорлигини таъминлаши ва маълум ижтимоий мақсадларга қараб йўналтириши каби жараёнлар илмий таҳлил этилган.*

Калит сўзлар. *Ахборот, ахборот технологиялари, ахборотлашган жамият, ижтимоий ҳаёт, иқтисод, рақамли иқтисод, ижтимоий мақсад.*

Бугунги кунда замонавий информацион технологияларнинг ривожланиши илм-фан ривожига боғлиқ бўлиб, ҳозирда техник жараёнлар ичида нисбатан етакчи роль ўйнайди. Информацион технологиялардаги янгиликлар бизнинг давримизда замонавий илмий-назарий билимларни қўллаш орқали амалга оширилаётганлигини англатади. Ўз навбатида янги технологияларни ривожлантириш борасидаги замонавий талаблар ва эҳтиёжлар иқтисодий, ижтимоий ва экологик турдаги илмий тадқиқотларни рағбатлантиради, уларни амалий натижадорлигини таъминлайди ва маълум мақсадга қараб йўналтиради.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев мамлакатимизда ахборот технологияларини ривожлантириш, ахборотлашган жамиятга ўтиш учун муҳим бўлган кўпгина вазифаларни бажариш муҳим эканлигини таъкидлаган. Жумладан Президентимизнинг таъмилашича, “Иқтисодиётнинг барча соҳаларини рақамли

технологиялар асосида янгилашни назарда тутадиган Рақамли иқтисодиёт миллий концепциясини ишлаб чиқишимиз керак. Шу асосда “Рақамли Ўзбекистон – 2030” дастурини ҳаётга татбиқ этишимиз зарур. Рақамли иқтисодиёт ялпи ички маҳсулотни камида 30 фоизга ўстириш, коррупцияни кескин камайтириш имконини беради. Нуфузли халқаро ташкилотлар ўтказган таҳлиллар ҳам буни тасдиқламоқда”[1].

Замонавий ахборот технологияларини ривожланиши нафақат табиат ва табиий жараёнларни технологик жараёнларга айлантириш орқали ҳам амалга оширилади. Бу технологик жараёнлар жамиятга моддий неъматлар етказиб беришда роль ўйнайди. Демак, ахборот технологиялари иқтисодиёт, молия, савдо-сотиқ, тадбиркорлик, меҳнат жамоасини бошқариш, бандликни таъминлаш, ишлаб чиқариш жараёнлари, коммунал хизматлар, кадрларни жойлаштириш ва қайта тайёрлаш, режалаштириш ва лойиҳалаштириш, стратегик вазифаларни белгилаб олиш ва уларнинг уйғунлигини таъминлаш каби ранг-баранг фаолият турларига тадбиқ этилганлигини кщришимиз мумкин.

Ахборот технологиялари билан боғлиқ жараёнлар иштирокчилари ўз имкониятларини ишга солиб, иқтисодий сиёсат, ислоҳотлар, моддий неъматлар ишлаб чиқаришда ўз салоҳияти билан қатнашмоқдалар. Мазкур жараёнларнинг ривожланиши ва такомиллашиб бориши мамлактимизни жаҳон миқёсидаги иқтисодий жараёнларга интеграциясини ҳам таъминлайди. А.Саиткасимовнинг фикрича, “Бунда кишилар турли технологик, инновацион лойиҳалар, кашфиётлар, ишланмалар ва дастурлар орқали тараққиёт учун замин бўладиган ишланмалар яратиши ва уни ҳаётга тадбиқ этиши муҳим бўлиб, бу орқали улар мамлакатимизнинг жаҳон сиёсий ва иқтисодий жараёнларида ўз ўрнига эга бўлишига кўмаклашади”[2].

Ахборот технологиялари доимий тарзда имконият, салоҳият, қобилият яратиш, жорий этиш ва амалий фойдаланиш каби жараёнлар билан боғлиқ. Ахборот технологиялар ушбу воқеликларни ижтимоий ҳаёт ва иқтисодий муносабатларга жорий этиш, тадбиқ қилишни англатади. Ахборот технологиялари моҳиятан илмий воқелик билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, яъни инсоннинг билишга, ўрганишга қаратилган сайъ-ҳаракатлар билан боғлиқ равишда ривожланиб боради, давр ўтиши билан ўз хусусиятларини такомиллаштриб боради. Бу такомиллашув инсоннинг ва жамиятнинг кундалик эҳтиёжлари ҳамда талаблари билан боғлиқ ҳолда намоён бўлади. У илмий, ижодий ва социал изланишларни ўрганишдан олган қарашлар, ёндашишлар ва тафсилотлар билан бойиб боради.

Замонавий жамиятда ахборот технологияларнинг кундан-кунга такомиллашиб бориши ахборот коммуникацион жараёнлар ва уларни ривожлантиришнинг давлат сиёсати даражасида таъминлаш билан боғлиқ чора-тадбирларни доимий ташкил этиш билан боғлиқ жараёндир. Бу борадаги жараёнлар хусусида А.Азикуловнинг таъкидлашича, “Бугунги кунда ахборотлашган жамиятнинг хусусиятлари қуйидагиларда намоён бўлмоқда:

- иқтисодиётда тузилмавий ўзгаришлар, айниқса, ишчи кучини тақсимлаш сҳасида (ишга лаёқатли фуқароларнинг аксариятини мазкур соҳада банд бўлиши);

- аҳолининг барча қатлам вакиллари томонидан ахборот аҳамиятини англашнинг ўсиб бориши;

- мамлакат ҳар бир фуқаросини компьютер саводхонлиги заруратини англашнинг ўсиб бориши;

- халқ хўжалигининг барча соҳаларига ахборот технологияларининг кенг тарқалиши;

- компьютер технологиялари ва телекоммуникация ривожининг ҳукумат томонидан давлат сиёсати даражасида қўллаб-қуватланиши”[3].

Ахборот технологияларининг навбатдаги ижтимоий функцияси илмий-техникавий билимларни оммалаштиришга, улар билан ёшларни қуроллантиришга хизмат қилишдир. Ҳар бир илм-фан соҳаси ўз объекти ва предметини тарғиб этиши орқали илмий қадриятларга айланади. Илмий қадрият бўлишга интилмайдиган таълимот, назария, тафаккур йўқ. Ахборот технологиялари ҳам бундан истисно эмас. Демак, ахборот технологиялари илмий ва техник билимларни ижтимоий тафаккурда олиб кириш ва сингдиришга хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар:
1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси http://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliasy-28-12-2018
2. Саитқосимов А. Жамият барқарорлиги ва ижтимоий муаммоларни ҳал этиш.//Монография. -Тошкент, 2018. –Б. 242.
3. Азизқулов А. Ахборотлашган жамиятнинг фасафий муаммолари. – Самарқанд, 2021. -Б.21